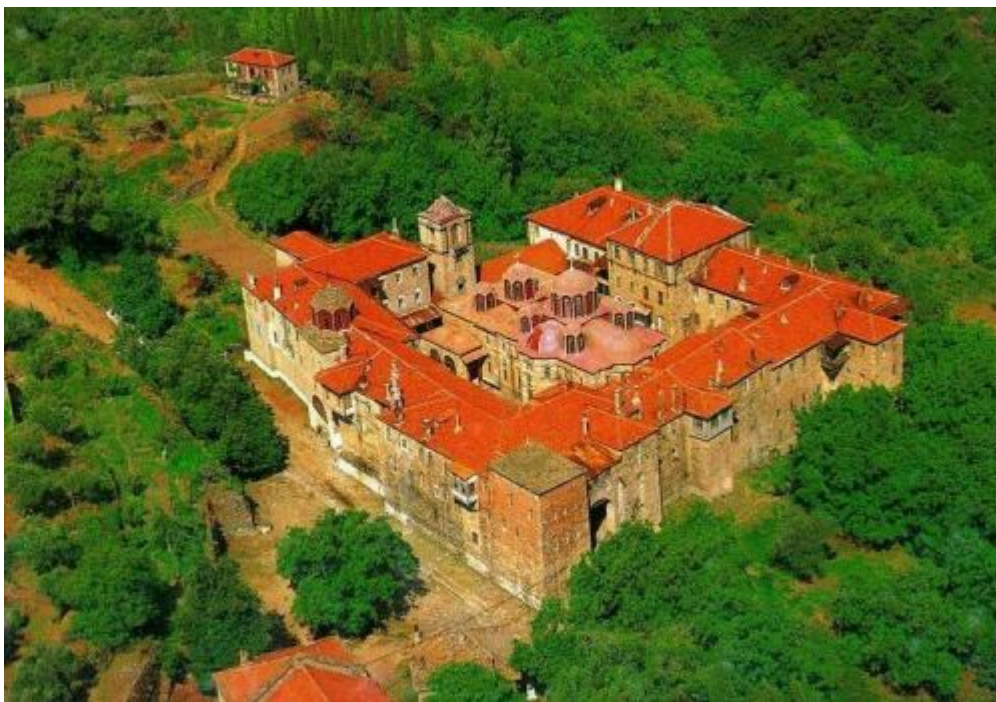

24 Μαΐου 2016

Μονή Κωνσταμονίτου: Γιατί έχει πάρει αυτό το όνομα;

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Άγιον Όρος](#) / [Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός](#)

Η Ιερά Μονή Κασταμονίτου (νεώτερη ονομασία Κωνσταμονίτου), βρίσκεται στο μέσο της ιεράς χερσονήσου του Άθω.

Απέχει μισή ώρα από τον αρσανά της και ο προσκυνητής βλέπει τους λόφους και τις κοιλάδες με τις καστανιές να εναλλάσσονται στα άτια του, ώσπου να φανεί ξαφνικά, εντελώς ανύποπτα, η Μονή κεραμιδοσκεπάστη, νεόχτιστη, καθαρή. Αρχαϊκό υδραγωγείο και κτιριακά λείψανα κοντά στη Μονή μαρτυρούν την ύπαρξη αρχαίου πολιτισματος. Στη Μονή φυλάσσονται αρχαία νομίσματα και άλλα ευρήματα. Κατά την παράδοση, η ίδρυση της Μονής αποδίδεται στο Μέγα Κωνσταντίνο, ή τους γιούς του με τα παραπλήσια προς το δικό του ονόματα. Ασφαλώς, δεν χωρεί αμφιβολία ότι το όνομα του ιδρυτή, ή ο τόπος καταγωγής, βρίσκονται μέσα στον πυρήνα της ονομασίας της Μονής, πλην αφού λείπουν τα έγγραφα μόνο υποθέσεις μπορούμε να κάνουμε. Λοιπόν ο ιδρυτής θα πρέπει να ονομαζόταν Κώνστας, Κωνστάντιος ή Κωνσταντίνος, όσον αφορά τη γραφή Κωνσταμονίτου. Η δεύτερη γραφή, Κασταμονίτου, πιθανό να οφείλεται στην πόλη της Μικράς Ασίας Κασταμονή, βόρεια της Άγκυρας 200 χιλιόμετρα.

Επίσης δεν αποκλείεται και μια Τρίτη εκδοχή: να οφείλεται η ονομασία στους καστανεώνες που περιβάλλουν τη Μονή, αφού και στο Βυζάντιο, ονόματα παραγόμενα από τη λέξη κάστανο, όπως Κασταμονίτης ή Καστανομίτης και μονή Μονοκαστάνου, ήταν συνηθισμένα. Όπως και νάχει, η πρώτη αναφορά της Μονής και του ηγουμένου της γίνεται στη Μερική Διήγησιν, ένα σύγγραμμα αμφίβολης καταγωγής και πιστότητας. Συγκεκριμένα στα μέλη μιας επιτροπής Αγιορειτών που επισκέπτονται κατά το 1097 τον αυτοκράτορα Αλέξιο Α΄ Κομνηνό (1081-1118) υπάρχει και το όνομα του ηγουμένου της Μονής Ιλαρίωνα. Κατά την ίδια όμως εποχή, και συγκεκριμένα δυό χρόνια μετά, ηγούμενος της Μονής βρίσκεται ο Νήφων ο οποίος εγκαλείται στη Σύναξη από τη Μονή Ζωγράφου, ότι, αυτός και η Μονή του, «μεγάλως αδικούσιν ημάς (τους Ζωγραφήτας) εις τα δίκαια του αγρού του Καλλιγράφου».

Οι κατοπινές ειδήσεις περί της Μονής είναι πενιχρές και ασφαλώς η μικρή Μονή θα έπεφτε στην αφάνεια, μετά την πυρπόλησή της από τους λατινόφρονες του Μιχαήλ Η΄, αν κατά τον 14ο αιώνα δεν γινόταν κάτοχος του μονυδρίου του «Σκαμανδρηνού» (προς τη Βατοπεδίου) και της αρχαίας μονής του «Νεκταρίου» (προς τη Ζωγράφου, όπου σήμερα το παρεκκλήσι Άγιος Αντώνιος). Λίγο αργότερα, το 1417, της προσηλώνεται το μονύδριο του Αγίου Υπατίου (στη Σκήτη Άγιος Δημήτριος). Κατά το 15ο αιώνα η Μονή θα περιμένει το νέο κτίτορά της, που θα εμφανισθεί στο πρόσωπο του Σέρβου τσέλνικ Ράντιτς.

Ο τσέλνικ (= αρχιστράτηγος), μεγιστάνας του πλούτου και γυναικάδελφος του Οσμανίδη σουλτάνου Mousa (1376-1412) - οι δυό τους νυμφεύτηκαν τις κόρες του βοεβόδα της Βλαχίας Μιρτσέα του Αρχαίου - είχε όλα τα μέσα να ανασυγκροτήσει τη Μονή. Έτσι αναλαμβάνει, μαζί με τη γυναίκα του δόμνα Άννα, την κτιριακή

αλλά και την πνευματική αναμόρφωση της διαλυμένης Μονής. Γράφει στη διαθήκη του (1433): «...άλλα μεν (κτίρια της Μονής) ανεκαίνισα και ωκοδόμησα, τα δε καταπεπτωκότα περιετείχισα και εστερέωσα... και με την συμβουλήν του πνευματικού μου πατρός, του πανιερωτάτου μητροπολίτου Αχίλσκαγο (Άγιος Αχίλλειος) κυρ Μάρκου εδιωρήσαμεν να η κοινόβιον το άγιον μοναστήριον και εν πρώτοις τον ηγούμενον να εκλέγουν κοινώς όλοι οι αδελφοί...». Ο Ράντιτς, όπως φαίνεται στη διαθήκη, δεν ήταν απλώς φιλομόναχος αλλά και γνώστης τέλειος των μοναστικών αρχών. Ο ίδιος προετοιμάζει στη γραφή αυτή, ότι, «...όταν ήθελε τύχη να έλθω εις το Άγιον Όρος καλόγηρος, και να μονάσω εις το ιδικόν μου μοναστήριον (το Κωνσταμονίτου)...», και πραγματοποιεί: κείρεται μοναχός παίρνοντας το όνομα Ρωμανός. Στη Μονή ο τσέλνικ αφιερώνει 7 χωριά, το μισό μεταλλείο του και ετήσια επιχορήγηση 22 λίβρες άργυρο.

Του Ράντιτς η αγάπη προς τη Μονή ήταν κάτι σπάνιο. Ο ίδιος φρόντισε, στη δωρεά που έκανε προς τη Βατοπεδίου (Μάρτιος 1432), στην οποία προσήλωσε το χωριό Belorolje επί του Μοράβα ποταμού, να περιληφθεί ειδικός όρος, κατά τον οποίο, οι μοναχοί της Βατοπεδίου αναλάμβαναν την υποχρέωση, να επιτρέπουν στο πλοίο της Κασταμονίτου να προσορμίζει ελεύθερα στο Belorolje και να κάνει εκεί τη συντήρησή του. Το πλοίο εξυπηρετούσε την εκμετάλλευση των μεταλλείων της Μονής, που της τα δώρισε ο Ράντιτς. Φαίνεται πως με τον Ράντιτς η Μονή θα πάρει μπροστά και θα είναι πολυπληθής για μακρό διάστημα. Ο Σέρβος μοναχός Ησαΐας που επισκέφτηκε τη Μονή το 1489, μέτρησε σ' αυτήν 90 μοναχούς. Υπερτερούσε δηλαδή αυτή αριθμητικά: της Ζωγράφου (66 μοναχοί), της Ξενοφώντος (50), της Σιμωνόπετρας (40), της Καρακάλλου (30), της Φιλοθέου (70), της Ιβήρων (50), της Κουτλουμουσίου (60), της Σταυρονικήτα (50), της Παντοκράτορος (50). Μετά τον τσέλνικ Ράντιτς άλλος Βόρειος που κάνει ευεργεσίες στη Μονή είναι ο Νεαγκόε Μπάσαραμπ, το 1517.

Τα χρόνια περνούν και η Μονή φθείρεται συνεχώς, πληρώνοντας υπέρογκους φόρους στους τούρκους αφέντες. Αυτή είναι και η αιτία που αυτή βρίσκεται καταχρεωμένη σε εβραίο τοκογλύφο. Αναφέρεται πως τη Μονή, την ώρα που την πίεζαν οι κληρονόμοι του τοκογλύφου, επισκέπτεται, κατά το 1705, ο Γάλλος πρόξενος Ant. Armand, ο οποίος και «τους έσωσε από τα νύχια των κληρονόμων». Η Μονή ανταποδίδει πολλαπλά την ευεργεσία, μνημονεύοντας το όνομα αυτού και του συνοδού του σε κάθε λειτουργία.

Όμως παρόλη τη δυστυχία που ταλάνιζε τη Μονή εκείνη την περίοδο - μετά την αποτέφρωση της Ανατολικής πτέρυγας το 1717, που ανοικοδομείτο με βραδύ ρυθμό - αποφασίζει, δύο μήνες πριν εκπνεύσει ο 18ος αιώνας να επαναφέρει την κοινοβιακή τάξη, με πρώτο ηγούμενο τον πνευματικό Γαβριήλ. Όμως οι

προσπάθειες δεν τελεσφόρησαν και με την Επανάσταση ανακόπησαν όλα τα προοδευτικά σχέδια. Πάντως το 1808 αριθμεί 27 μοναχούς.

Οι ανοικοδομήσεις των κτιρίων της Μονής αρχίζουν το 1819, όψιμα, με προσφορές της κυρα-Βασιλικής της γυναίκας του θηριώδη Αλή Πασά. Η Μονή έχει ενθύμιο της φιλότιμης Ελληνίδας το Ευαγγέλιο που δώρησε στη Μονή, καλυμμένο με αργυρή επένδυση, από Ηπειρώτη τεχνίτη (1820). Το 1851 το χρέος της Μονής ήταν 172.000 γρόσια και δεν ξοφλήθηκε παρά με την παρέλευση μιας 10ετίας με άτοκες δόσεις.

Στο μεταξύ η Ιερά Κοινότητα, που κηδεμόνευε τη Μονή από το 1850, λόγω κακής διαχείρισης του κοινοβίου, υπό τον ηγούμενο Στέφανο, προβαίνει, το 1854 σε διαπραγματεύσεις με τους Μολδαβούς μοναχούς της Σκήτης του Προδρόμου, με σκοπό την εκχώρηση της Μονής σ' εκείνους. Ο πατριάρχης Άνθιμος ΣΤ' «επετίμησεν αυστηρώς την Κοινότητα». Τη Μονή θα βγάλουν από την ανέχεια οι ομόδοξοι Ρώσοι αδελφοί. Το 1862 επιτρέπεται στη Ρωσία η μετάβαση του ιερομονάχου Μελετίου, και η παραμονή του εκεί επί μια 7ετία, με σκοπό τη συγκέντρωση ελεών. Η Μονή παρόλες τις δυσκολίες παρέμενε κοινόβιο χωρίς να μεταπέσει στην ιδιορρυθμία.

Σε παραθαλάσσια τοποθεσία, μεταξύ του αρσανά της Μονής και εκείνου της Μονής Ζωγράφου, βρίσκονται τα ερείπια ενός ογκώδους κτίσματος. Στο σημείο αυτό έκειτο η μονή «Ξηροκάστρου», που η αρχαιότερη ονομασία της ήταν του «Αρμενίου». Η μονή εκείνη, μετά τη διάλυσή της, πέρασε στην κυριαρχία της Κασταμονίτου, η οποία και θεμελίωσε τον πύργο, που σήμερα κείται σε ερείπια.

Το Καθολικό της Μονής Κασταμονίτου είναι αφιερωμένο στη μνήμη του Αγίου Στεφάνου. Ανεγέρθηκε το 1867 επάνω στα ερείπια του παλαιότερου Καθολικού. Βρίσκεται στο μέσον της αυλής. Η τυπολογία του, ακολουθεί γενικά τον αγιορείτικο τύπο. Σχηματίζει εξωτερικά οκτώ μολυβοσκέπαστους τρούλους, μαζί με τον κεντρικό τρούλο που είναι ο μεγαλύτερος. Χαρακτηρίζεται από την ιδιαίτερα επιμελημένη δόμηση των λιθόκτιστων τοίχων του, ενώ εσωτερικά δεν είναι ιστορημένος πλην λιγοστού κεντρικού θόλου. Οι τοίχοι του φέρουν πολλές φορητές εικόνες, αρκετές από τις οποίες είναι μεγάλης ιστορικής και λατρευτικής αξίας όπως εκείνη της Θεοτόκου της Αντιφωνήτριας που πραγματοποίησε θαύμα στην μονή σύμφωνα με την παράδοση το 1020. Στο Καθολικό φυλάσσεται ένας βυζαντινός σταυρός εξαίρετης τέχνης, τεμάχιο τιμίου ξύλου, τμήματα από λείψανα πολλών αγίων μέσα σε θαυμάσιες λειψανοθήκες. Επίσης Ευαγγέλιο με αργυρόχρυση επένδυση που έγινε το 1820 στην Ήπειρο δώρο της κυρά Βασιλικής. Τέλος άλλα αντικείμενα λατρείας και λειτουργίας.

Το κωδονοστάσιο είναι αυτοτελές κτίσμα τεσσάρων ορόφων. Καταμβάνει το μέσο

περίπου της Δυτικής πτέρυγας της. Είναι κτισμένο το 1820 και αποτελεί το υψηλότερο κτίσμα της μονής. Ακολουθεί τη συνήθη τυπολογία μιας τετράγωνης κάτοψης με ισχυρή λιθοδομή και σύμμετρα ανοίγματα στις πλευρές του.

Η Μονή Κασταμονίτου στερείται φιάλης αγιασμού, πιθανότατα λόγω των σχετικά περιορισμένων διαστάσεων του αύλειου χώρου της.

Διαθέτει εννέα συνολικά παρεκκλήσια, τέσσερα μέσα στον περίβολο της μονής και πέντε έξω από αυτόν. Στη νότια πτέρυγα της μονής πάνω από την είσοδο, βρίσκεται το παρεκκλήσι της Παναγίας Πορταΐτισσας κτισμένο το 1871. Έχει χαρακτηριστικό ξυλόγλυπτο τέμπλο, το οποίο φιλοξενεί τη θαυματουργή εικόνα της Παναγίας Πορταΐτισσας. Σε όροφο της νοτιοανατολικής πτέρυγας βρίσκεται και το κατανυκτικό παρεκκλήσι των Αγίων Πάντων. Σε άλλον όροφο, βρίσκεται και το μεγαλύτερο σε μέγεθος παρεκκλήσι του Αγίου Κωνσταντίνου. Χρησιμοποιήθηκε σαν Καθολικό κατά την διάρκεια των εργασιών ανέγερσης του Καθολικού της μονής, του στα μέσα του 19ου αιώνα.

Ιερά Μονή Κωνσταννίτου. Ο Άγιος Στέφανος

Στη βόρεια πλευρά του περιβόλου βρίσκεται το παρεκκλήσι του Αγίου Νικολάου. Εκτός μονής βρίσκεται το παρεκκλήσι της Παναγούδας με αξιόλογες βυζαντινές τοιχογραφίες.

Στη θέση τις παλαιάς μονής είναι το παρεκκλήσι του Αγίου Αντωνίου με ωραίο ξύλινο τέμπλο του 1670. Το παρεκκλήσι της Αγίας Τριάδας είναι σε περίοπτη θέση, του Αγίου Νικολάου βρίσκεται στον Αρσανά της μονής, ενώ το ένατο παρεκκλήσι είναι εκείνο του κοιμητηρίου της.

Ο Κοιμητηριακός Ναός είναι αφιερωμένος στη μνήμη των Αρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ. Βρίσκεται νοτιοανατολικά της Μονής σε μικρή απόσταση από αυτή. Η σημερινή του μορφή είναι ενός απλού τετράπλευρου χωρίς τρούλλο. Περισσότερα στοιχεία του παλαιότερου Ναού διασώζονται στην ανατολική πλευρά του με εξέχουσα την τρίπλευρη κόγχη του ιερού βήματος. Στο εσωτερικό του ο Ναός δεν είναι ιστορημένος. Το τέμπλο του είναι ξύλινο με στρεπούς ξύλινους κίονες και είναι των αρχών του αιώνα. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα παλαιότερα δημόθυρα με λαϊκότροπες παραστάσεις από διπλούς δράκοντες.

Ο αύλειος χώρος είναι μικρών διαστάσεων και χωρίζεται από το Καθολικό σε δύο τμήματα. Από τα δύο, το περισσότερο ευρύχωρο και λειτουργικό είναι αυτό που

βρίσκεται στη νότια πλευρά στην οποία υπάρχει και η είσοδος της μονής.

Η Τράπεζα κατέχει τμήμα της δυτικής πτέρυγας με την Η είσοδό της απέναντι της εισόδου του Καθολικού. Το κτίσμα αυτό επανακατασκευάστηκε το 1871 και δεν διεσώθη τίποτε από τον αγιογραφημένο διάκοσμο της παλαιότερης Τράπεζας. Φέρει ξύλινους πάγκους και τραπέζια και ξύλινη διακοσμημένη οροφή και διακρίνεται για την απλότητά του ύφους της.

Το μαγειρείο βρίσκεται στη δυτική πτέρυγα και δίπλα από την Τράπεζα. Χρησιμοποιεί μεγάλη μασίνα δηλαδή παλιά μεταλλική εστία που λειτουργεί με καυσόξυλα.

Το λαδαριό βρίσκεται στη ανατολική πτέρυγα της καταλαμβάνοντας τον υπόγειο χώρο.

Ο φούρνος βρίσκεται στη βόρεια πτέρυγα της μονής.

Το κρασαριό βρίσκεται στη βόρεια πτέρυγα της μονής. Καταλαμβάνει τον υπόγειο χώρο κάτω από την Τράπεζα.

Τα κτίρια που διαμορφώνουν τις πτέρυγες της Μονής Κασταμονίτου ανήκουν σε διαφορετικές φάσεις. Σχεδιαστική απεικόνιση της μονής από τον Ρώσο περιηγητή Μπάρσκυ το 1744, παρουσιάζει την κτιριολογική κατανομή της όπως περίπου είναι σήμερα. Γενικά τα κτίρια της μονής μπορούμε να πούμε ότι ανοικοδομούνται σε μεγάλο βαθμό λίγο πριν από τη έναρξη της ελληνικής επανάστασης του 1821. Στην ανοικοδόμηση της μονής συνέβαλε η οικονομική ενίσχυση της Χριστιανής συζύγου του Αλή-Πασά των Ιωαννίνων, κυρά -Βασιλικής. Επίσης η ανοικοδόμησή της ενισχύθηκε από την πραγματοποίηση εράνων από τους μοναχούς της μονής, που αρχίζουν το 1867 με την ανέγερση του Καθολικού της.

Τα περισσότερα κελιά των μοναχών της Μονής Κασταμονίτου βρίσκονται στους δύο τελευταίους ορόφους της ανατολικής πτέρυγας. Ορισμένα μόνο κελιά βρίσκονται στην νότια πτέρυγα της μονής. Είναι γενικά απλά και μονόχωρα σχετικά περιορισμένων διαστάσεων.

Το ηγουμενείο καταλαμβάνει περίπου το κέντρο της βόρειας πλευράς της μονής. Είναι κτίσμα του 1885 και προβάλλει σαν ευδιάκριτος όγκος του οικοδομικού συγκροτήματος μονής. Λόγω έλλειψης συνοδικού οι συνάξεις της μονής γίνονται στους χώρους του ηγουμενείου.

Το αρχονταρίκι καταλαμβάνει τον τελευταίο όροφο της νότιας πτέρυγας της και μικρό τμήμα της ανατολικής. Περιλαμβάνει λιτό χώρο υποδοχής προσκενητών και δωμάτια φιλοξενίας. Επιγραφές αναγράφουν ως περίοδο ανοικοδόμησης του τα έτη 1816 και 1820. Ο ιδιαίτερος χώρος παραμονής μητροπολιτών και της ακολουθίας τους, το δεσποτικό, βρίσκεται στην δυτική πλευρά της μονής.

Στη νότια πτέρυγα η οποία είναι και η χαρακτηριστικότερη της μονής, διανοίγεται

η είσοδος της σε μορφή θολωτής στοάς. Εσωτερικά ο διάδρομος αυτός είναι διακοσμημένος με ζωγραφική απομίμηση έγχρωμου μαρμάρου και περιλαμβάνει την παράσταση της Πλατυτέρας των Ουρανών ως προστάτιδας της εισόδου. Αξιόλογη στη πλευρά αυτή είναι και η μαρμάρινη κρήνη που βρίσκεται απέναντι από το Καθολικό. Η μονή περιλαμβάνει στις πτέρυγές της επίσης προσφοριό, κηροπλαστείο, φαρμακείο, γηροκομείο, ραφείο, τσαγκαράδικο και χώρο συντήρησης κειμηλίων. Τέλος διαθέτει ελαιοτριβείο σε υπόγειο χώρο της βορεινής πτέρυγας καθώς και άλλους αποθηκευτικούς χώρους.

Το σκευοφυλάκιο της Μονής Κασταμονίτου βρίσκεται παραπλεύρως της βιβλιοθήκης και επάνω από τον νάρθηκα του Καθολικού. Είναι σχετικά περιορισμένης έκτασης και περιλαμβάνει διάφορα κειμήλια όπως άμφια, σταυρούς, παλιά αντικείμενα και αρκετά δισκοπότηρα. Μεταξύ τους εκείνο που δωρίθηκε στη μονή από την κυρά-Βασιλική. Στη μονή φυλάσσεται ένας βυζαντινός σταυρός εξαιρετικής τέχνης, τεμάχιο τιμίου ξύλου, τμήματα από λείψανα πολλών αγίων μέσα σε θαυμάσιες λειψανοθήκες. Επίσης Ευαγγέλιο με αργυρόχρυση επένδυση που έγινε το 1820 στην Ήπειρο δώρο της κυρά Βασιλικής. Τέλος άλλα αντικείμενα λατρείας και λειτουργίας.

Η Μονή Κασταμονίτου διαθέτει αξιόλογες φορητές εικόνες διαφόρων εποχών. Εικονοφυλάκιο της μονής αποτελεί το ίδιο ο Καθολικό και τα παρεκκλήσια του. Εδώ φυλάσσονται τρεις αξιόλογες και παλιές εικόνες της μονής. Η πρώτη, πιθανότατα του 8ου αιώνα, του Πρωτομάρτυρος Στεφάνου με ίχνη από την εποχή της εικονομαχίας. Η δεύτερη της θεοτόκου της Οδηγήτριας του 12ου αιώνα που δωρίθηκε στη μονή από της Άννα την Φιλανθρωπινή. Η Τρίτη της Θεοτόκου της Αντιφωνήτριας, η οποία σύμφωνα με την παράδοση το 1020 ετέλεσε θαύμα γεμίζοντας ένα πιθάρι με λάδι, τη παραμονή της ανακομιδής των λειψάνων του Αγίου καλύπτοντας με τον τρόπο αυτό την παρουσιασθείσα έλλειψη. Αξιόλογες εικόνες επίσης η μονή επίσης φυλάσσει σε τοίχους της Τράπεζας.

Η νεώτερη βιβλιοθήκη της Μονής Κασταμονίτου βρίσκεται κάτω από το ηγουμενείο, στη βόρεια πλευρά της μονής και περιέχει μεγάλο αριθμό έντυπων βιβλίων. Τα πολλά κτιτορικά και δωρητήρια έγγραφα, όπως χρυσόβουλα, μολυβδόβουλα, πατριαρχικά σιγίλλια και άλλα ιστορικά έγγραφα φυλάσσονται στο ειδικό χώρο του Αρχαιοφυλακείου της μονής.

Στον περιβάλλοντα χώρο της Μονής Κωνσταμονίτου υπάρχουν διάσπαρτα βοηθητικά κτίσματα όπως το βουρδουναριό και εργατόσπιτο, το παλιό χαλκαδιό, ο μύλος, το κηπόσπιτο, το ξυλουργείο, το μηχανουργείο και ξυλαποθήκες. Στην ευρύτερη γεωγραφική της έκταση υπάρχει ο αρσανάς από την πλευρά του κόλπου του Αγίου Όρους καθώς και παραθαλάσσιος ερειπωμένος πύργος.

Ο αρσανάς της Μονής Κασταμονίτου απέχει από αυτή λιγότερο της μιας ώρας πεζή. Αποτελείται από μεγάλο κτίσμα με θολωτή τοιχοποιία στο εσωτερικό του,

στο ισόγειο του οποίου άλλοτε φυλάσσονταν τα πλοiάρια της μονής. Σήμερα χρησιμεύει ως χώρος αποθήκευσης. Ο όροφος του κτίσματος χρησιμεύει για την παραμονή του αρσανάρη. Εκεί κοντά βρίσκεται και το παρεκκλήσι του Αγίου Νικολάου το οποίο έπαυσε να λειτουργεί από το 1821. Αυτό κατά την παράδοση αποδίδεται στο ότι εκεί, στα χρόνια της Ελληνικής επανάστασης, γεννήθηκε παιδί, όταν άμαχος πληθυσμός κατέφυγε στο Άγιον Όρος. Νότια του αρσανά και σε μικρή απόσταση από αυτόν διανοίγεται μεγάλη θαλάσσια σπηλιά εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς.

Το βουρδουναριό βρίσκεται ανατολικά της μονής. Είναι κτίσμα μεγάλων διαστάσεων, με θολωτή τοιχοποιία στο ισόγειο του. Κατασκευάστηκε το 1887. Σήμερα δεν χρησιμοποιείται.

Το παλιό χαλκαδιό, βρίσκεται ανατολικά της και κοντά στο παλιό βουρδουναριό. Είναι διώροφο κτίσμα που ανεγέρθηκε το 1867. Ο όροφος του χρησιμοποιείται σαν εργατόσπιτο. Τα άλλα αμιγή εργατόσπιτα που διαθέτει η μονή βρίσκονται στην γύρω περιοχή της.

Το σπουδαιότερο από τα κτίσματα που περιβάλουν την Μονή Κασταμονίτου είναι ο πρώην μύλος της. Είναι διόροφος, κτισμένος στη εδαφική ανωφέρεια που σχηματίζεται ανατολικά της μονής και απέναντι της εισόδου της. Ο μύλος λειτουργούσε με υδατόπτωση που διοχετεύετε από στέρνες μέσω ενός κεντρικού αύλακα. Ο μηχανισμός του παροπλισμένου σήμερα μύλου στεγάζεται και εκτίθεται στο ισόγειό του. Ο όροφος του χρησιμοποιείται, ως κάθισμα, για την διαμονή μοναχού της μονής.

Κοντά στην πύλη της Μονής Κασταμονίτου βρίσκεται το χαμηλότερο τμήμα του πύργου της μονής, χωρίς να γίνεται όμως εύκολα αναγνωρίσιμο. Το κτίσμα αυτό ήταν άλλοτε πολυόροφο με ισχυρή δόμηση. Λειτουργήσε σαν αυτοτελής αμυντικός πύργος τουλάχιστον ως τα μέσα του 18ου αιώνα. Σήμερα προσαρμοσμένος κτιριολογικά στη δυτική πτέρυγα είναι επιστεγασμένος έχοντας τη μορφή προβόλου. Ο παραθαλάσσιος πύργος της μονής Κασταμονίτου βρίσκεται ανάμεσα στο επίγειό της και το αντίστοιχο αρσανά της Μονής Ζωγράφου. Αποτελεί έναν επιβλητικό ερείπιο στο χώρο που άλλοτε υπήρχε η Μονή Ξυλοκάστρου. Η βάση του πύργου και ο τρόπος δόμησής του παραπέμπουν σε παλιότερη φάση ενώ αργότερα δέχθηκε ανακατασκευή. Τμήματα κατεστραμμένης τοιχοποιίας του πύργου βρίσκονται κοντά στη θάλασσα και δίνουν στοιχεία για τον υπόλοιπο εξοπλισμό του.

Η Μονή Κασταμονίτου διαθέτει ένα κελλί στις Καρυές που αποτελεί και το αντιπροσωπείο της, καθώς και δύο Καθίσματα στον ευρύτερο χώρο της μονής.

Τα δύο Καθίσματα που διαθέτει η Μονή Κασταμονίτου βρίσκονται πολύ κοντά στο μοναστηριακό της συγκρότημα. Το πρώτο της Αγίας Τριάδας, βρίσκεται δυτικά της μονής σε περίοπτη θέση με εξαιρετη θέα προς την θάλασσα. Κτίστηκε το 1894

και η δόμησή του είναι με πελεκητή λιθοδομή. Το παρεκκλήσιο του Καθίσματος τυπολογικά διαχωρίζεται με ευκρίνεια από τους χώρους κατοίκησης του καταλαμβάνουν το δυτικό του τμήμα. Σήμερα δεν κατοικείται λόγω των φθορών του από τον χρόνο. Το δεύτερο κάθισμα, που παρουσιάζει ιδιαίτερο τυπολογικό ενδιαφέρον είναι εκείνο του παλιού μύλου. Βρίσκεται απέναντι από την είσοδο της Μονής και οι κατοικήσιμοι χώροι του καταλαμβάνουν τον όροφο του.

Πηγές: Δωροθέου Μοναχού, ΤΟ ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ Μύηση στην Ιστορία του και τη Ζωή του, εκδ. ΤΕΡΤΙΟΣ, Κατερίνη 1986.

Κε.Δ.Α.Κ. Κέντρο Διαφύλαξης Αγιορείτικης Κληρονομιάς, Οδοιπορικό στο Άγιον Όρος.

Πηγή: vimaorthodoxias.gr